

3. Потильчак О. Економічний колабораціонізм в Україні в роки нацистської окупації (1941–1944): причини і прояви К. : УДПУ ім. М. П. Драгоманова, 1997. 29 с.

3. Письменський Є. О., Мовчан Р. О. Новели кримінального законодавства України про колабораційну діяльність: дискусійні питання та спроба їх розв'язання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022 р. С. 357–358. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/79.pdf

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-36>

**ВІЙСЬКОВЕ КАПЕЛАНСТВО В УКРАЇНІ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ І ПІДТРИМКИ
МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ**

Риженко Ігор Миколайович

кандидат технічних наук, доцент,

член-кореспондент

Академія адміністративно-правових наук

м. Київ, Україна

Єленич Ігор Степанович

здобувач освітньо-наукового рівня (доктор філософії),

Науково-дослідний інститут публічного права

м. Київ, Україна

Зміни в зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі України пов'язані із стримуванням і відсічу збройної агресії РФ, активною фазою бойових дій та умови воєнного стану, зумовили необхідність створення нової системи забезпечення національної безпеки і оборони України, складовою якою залишається питання зміцнення законності, правопорядку та запобігання військовій злочинності.

Серйозну стурбованість сьогодні викликає статистика військових кримінальних правопорушень, що являється свідченням того, що система профілактичної роботи з попередження порушень військової дисципліни та підтримання правопорядку у ЗСУ та інших військових формуваннях не відповідає сучасним вимогам [1, с. 5].

Не викликає сумніву, що під час дій у суперечливій, екстремальній та воєнній обстановці саме морально-психологічна підготовка

військовослужбовців набуває вирішального значення у забезпеченні підтримки на належному рівні їх боєздатності і готовності до виконання поставлених завдань [2, с. 189].

Однією з важливих складових формування і підтримки відповідного морально-психологічного стану ЗС та зміцнення психологічної стійкості військовослужбовців сьогодні виступає служба капеланів. Функція капеланів у ЗС – виконання ролі радників і консультантів командирів військових частин і підрозділів з питань релігії та морально-психологічної підготовки особового складу, допомога у вихованні військовослужбовців ґрунтуючись на морально-етичних і гуманістичних принципах [3, с. 62].

Першим військовим формуванням де було впроваджено інститут військових капеланів стала Національна гвардія України (20 лютого 2017 року) [4, с. 250].

Нажаль законодавче закріплення інститут військових капеланів отримав лише 30 листопада 2021 року (до цього ВР України законопроекти про капеланську службу розглядалися в 2014, 2015, 2019, 2020 та 2021 роках), з прийняттям Закону України № 1915-IX «Про Службу військового капеланства» (Закон № 1915-IX), яким вперше в історії ЗСУ було законодавчо закріплено порядок регулювання відносин у сфері забезпеченні права на свободу світогляду та віросповідання військовослужбовців, а також визначено правові та організаційні засади і принципи діяльності служби військового капеланства [5].

Законом № 1915-IX закріплено, що служба військового капеланства призначена для організації заходів щодо задоволення духовно-релігійних потреб військовослужбовців та працівників ЗСУ, Національної гвардії України, інших військових формувань утворених відповідно до законодавства України, Державної прикордонної служби України і членів їх сімей та утворюється як окрема їх структура, вид якої залежить від обсягу, характеру та складності заходів щодо задоволення духовно-релігійних потреб в структурних підрозділах Збройних Сил України.

Військовий капелан, являється особою, яка в установленому Законом порядку отримала мандат на право здійснення військової капеланської діяльності, уклала контракт на проходження військової служби на посаді особи офіцерського складу (виключно на посадах Служби військового капеланства) та здійснює військову капеланську діяльність у підрозділах Збройних Сил України, Національної гвардії Національної гвардії України, інших військових формувань створених відповідно до законодавства України, Державної прикордонної служби України на підставах та в порядку, передбачених цим Законом [5].

Незначна кількість в українській армії військових капеланів пояснюється встановленням жорстких вимог до набуття права на здійснення капеланської діяльності. Відповідно до Закону № 1915-IX (Військовим капеланом може бути громадянин України, який є священнослужителем зареєстрованої в Україні релігійної організації та отримав від даної організації мандат на право здійснення військової капеланської діяльності. Обов'язковою вимогою для зайняття посади військового капелана є наявність вищої богословської освіти) [5] та значною бюрократичною процедурою отримання даного статусу.

Підтримуючи позицію Л.П. Непіпенко, варто зазначити, що трансформація державних і соціальних структур в умовах незалежності України, що спричинила докорінну зміну державно-церковних відносин, супроводжувалася зміною попередньої світоглядно-ціннісної парадигми, в межах якої проблема військового духовенства або ігнорувалась, або фальсифікувалась. Динаміка еволюції капеланства свідчить про взаємозв'язок між демократизацією українського суспільства після отримання незалежності та розвитком військової капеланської діяльності, введенням служби військового капеланства. Розвиток військово-релігійних відносин відбувався на тлі одночасного становлення ЗСУ під впливом зміни характеру російсько-українських відносин [6, с. 131]. Необхідність досягнення консенсусу в практичних питаннях душпастирської опіки між різними конфесіями, церквами, деномінаціями, напрямками і толками у віросповіданнях, що функціонують в сучасній Україні, в умовах воєнного стану унеможлиблюється у результаті деструктивного впливу антиукраїнської та антидержавницької позиції УПЦ (МП) на розвиток військово-релігійних відносин [6, с. 134]. При цьому УПЦ МП «не засудила російську агресію проти України, не визнала рф державою агресором і не відмежувалася від позиції РПЦ, створюючи ризики не тільки використання своєї мережі для просування ідеології «русского мира» [7, с. 176].

Все це стало основною причиною зупинення розвитку інституту військового капелана, як одного з основних складових в системі заходів морально-психологічного забезпечення запобігання дезертирству в Україні, що призводить до вкрай негативних наслідків, особливо в період воєнного стану.

Підтримуючи позицію Г.О. Гозуватенко, ми переконані, що ефективність морально-психологічного забезпечення військовослужбовців у ході виконання поставлених завдань в першу чергу досягається: своєчасною постановкою завдань та організацією морально-психологічного забезпечення; постійним аналізом та прогнозуванням розвитку морально-психологічної обстановки, якісним плануванням та проведенням розвитку морально-психологічної обстановки, визначенням їх

найефективніших форм і способів; безпосередньою організаторською діяльністю з метою формування у військовослужбовців високої морально-психологічної стійкості та активності; підтриманням постійної взаємодії органів виховної роботи з відповідними штабами та іншими органами управління щодо організації морально-психологічного забезпечення його стійким і безперервним управлінням [8, с. 191].

Література:

1. Агаєв Н. А., Кокурн О. М., Герасименко М. В., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Досвід роботи в армії США та арміях інших країн щодо недопущення втрат особового складу з причин, не пов'язаних із виконанням завдань за призначенням : методичний посібник. К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2018. 156 с.

2. Гозуватенко Г. О. Аналіз чинників, що впливають на морально-психологічне забезпечення військовослужбовців служби за контрактом збройних сил України у миротворчих операціях. *Вісник державного університету «Львівська політехніка»*. 2010 С. 188–194.

3. Агаєв Н. А., Кокурн О. М., Герасименко М. В., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Досвід роботи в армії США та арміях інших країн щодо недопущення втрат особового складу з причин, не пов'язаних із виконанням завдань за призначенням : методичний посібник. К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2018. 156 с.

4. Ткачук П. О. Інститут військового капеланства в Україні: становлення, розвиток в умовах сучасної гібридної війни Російської федерації. In *Modern Historical Science: Changes and Development Synergy of Research Studies*, Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. P. 241–261. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/156/4640/9749-1?inline=1>

5. Про Службу військового капеланства Закон України від 30.11.2021 № 1915-IX Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1915-20#n51>

6. Непіпенко Л. П. Військове капеланство в незалежній Україні: поступ власної моделі. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43. С. 126–138.

7. Ворошук О. М. Становлення інституту військового духовенства (капеланської служби) Збройних сил України (1991–2017 рр.) : дис. ... д-ра філос. : 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» (25 – Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону). Київ, 2021. 312 с.

8. Гозуватенко Г. О. Аналіз чинників, що впливають на морально-психологічне забезпечення військовослужбовців служби за контрактом збройних сил України у миротворчих операціях. *Вісник державного університету «Львівська політехніка»*. 2010 С. 188–194.